

שלום, וא"כ צריך העירוב דוקא בבית אחד. וביד אהרן סימן שס"ו הביא ראי' מכאן, לדברי הרב כנסת הגדולה, דאם התנו מתחילה לשנות מותר, אלא שכתב דלטעם רש"י מפני חשדא, היינו שכבר רגיל בבית זה בעירוב, אם לא יראה שם העירוב, יחשוד שאין להם עירוב כלל, א"כ אפילו בהתנה מתחלה לא מהני, ע"ש. ולע"ד אפשר לומר, דדוקא אם התנו לזמן ידוע לא מהני, כגון שכל חודש יהי' בבית אחר, דכיון שראה איזה פעמי' העירוב, ועכשיו לא ראה יחשוד דליכא עירוב, אבל אם כל שבת מחליפין, ולא ראה רק פעם אחת ליכא חשדא. ועיין חקרי לב ח"א דף קל"ב [שבת ס"י שס"ו].

דף קיח, א. תוספות ד"ה במנחה, מכאן משמע כו'. מפשטות דברי התוספות נראה דלא חלקו, אלא על אותן שמחלקין סעודת שחרית לצאת ידי סעודה שלישית, קודם שהגיע זמן המנחה, דהרי עיקר הוכחתם הוא, דזמנה [של] הסעודה מן המנחה ולמעלה, אמנם אם נמשכה סעודתו של שחרית עד זמן המנחה, שפיר יכול לחלק ולברך בנתיים ויוצא בה, וכמ"ש הרא"ש בתשובה ופסקה בש"ע [או"ח ס"י רצא ס' ג']. אלא שיש לדקדק מה שכתבו בשם ר"י, דיש כאן איסור ברכה שאינה צריכה, וא"כ אפילו בהגיע זמן מנחה, נמי איכא ברכה שאינה צריכה, דהרי יכול לאכול הכל בסעודה אחת. וצ"ל דוודאי בהגיע זמן סעודה ג' לא הוי ברכה שאינה צריכה, דהרי עכ"פ מחויב בה, ומה לי אם מברך עכשיו תיכף או מברך אח"כ, אבל בלא הגיע זמנה, הוי ברכה שאינה צריכה. וא"כ כוונת ר"י, דמלבד שאינו יוצא ידי סעודה שלישית, הוי נמי ברכה לבטלה. ועיין ביד אלי' סימן ט"ו.

דף קיח, ב. אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון כו'. המפרשים הקשו, דהא אחר פרשת המן, כתיב פרשת מסה ומריבה, ואח"כ כתיב ויבא עמלק, משמע דעל זה בא עמלק, בשביל שאמרו, היש ה' בקרבנו אם אין, וכן כתב רש"י בחומש [שמות יז, ח]. ועיין בתוספות שבת בתחילת ספרו, ובמחזיק ברכה [סימן רמב]. וגראה דהא דקאמר הגמרא, אלמלי שמרו שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון, היינו אפילו אם לא ישמרו שאר המצוות, דאם ישמרו שאר המצוות, אין חידוש דאין אומה ולשון שולטת, וא"כ אפשר בשביל שלא שמרו שבת לבד לא היה עמלק בא, כיון דבאותה פעם לא ניתנה תורה, ולא היה עונש שבת כל כך גדול כמו לאחר מתן תורה, אלא עמלק בא בשביל שחטאו במסה, מיהו אלמלי שמרו שבת היה זכות מגין עליהם ולא הי' יכול לבא, אמנם כיון שלא שמרו השבת, גרם החטא של מסה שבא עמלק, ולכן נסמכו השלש פרשיות ביחד.

דרבנן, אמנם אם נאמר דבברזא נמי הוי איסור דרבנן, ואפילו לפירוש התוספות משום חצי שיעור, עכ"פ מדרבנן אסור, וא"כ כיון דעכ"פ איכא איסור דרבנן אין חילוק, ואפילו כדרכו מפשיט, דליכא נמי רק איסור דרבנן. ועיין בשער המלך שם, שהקשה לשיטת ר"י בפסחי' דאסור נמי לרבנן, דהרי לקמן דף קלג, ב אמרה הגמרא, גבי ציצין דאינו חוזר, דר"י בנו של ר"י בן ברוקא היא, ולמה אמר דוקא, ר"י בנו של ר"י ב"ב, והרי אף לרבנן אסור. וכן הקשה הרשב"א [לקמן שם ד"ה מאן תנא]. ולפי מ"ש י"ל, דהתם ר"י אמר הכי, ורבי יוחנן סבר חצי שיעור אסור מן התורה, וה"ה בדרבנן, וא"כ בברזא נמי איכא איסור דרבנן, ולהכי מותר לגמרי, והסוגיא כאן אליבא דר"ל, דחצי שיעור מותר לגמרי, ולהכי אף לרבנן כיון דיכול לעשות בהיתר בברזי, צריך ליטול בברזי.

דף קיז, ב. מתוך שאדם כהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויו. עיין בר"ן [על הרי"ף] פרק חבית, גבי צנור שעלו בו קשקשי' [ד"ה ובמקום פסידא] דאע"ג דכבוי לאו דאורייתא, למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, מ"מ כיון דשייך כיבוי דאורייתא, גזרו טפי משאר איסורי דרבנן, דבמקום פסידא לא גזרו. ועיין בקהלת יעקב דף י"ז ע"א, מ"ש משם הריטב"א, דשמא יתכוון לעשות פחמ"י. ומה שהקשה עליו בקהלת יעקב מהא דלעיל, גבי ניצוצות דאי אפשר לעשות פחמ"י, בס"פ כירה ל"ק, דכוונת הריטב"א לקושית הר"ן שכתבתי, דמשום פסידא הי' ראוי להתיר כאן באיסור דרבנן, ולהכי הוצרך לתירוץ זה, אבל שלא במקום פסידא כההיא דכירה, פשיטא דאף באיסור דרבנן אסור, ולא צריכין כלל לטעמא דפחמין. ועיין לעיל בתוספות דף מד, א ד"ה מתוך שאדם כהול ועיין במאירי [כאן ד"ה שמועה זו] דהוא כתב דוודאי יכבה ע"ש.

אבל לא משבת ליוה"כ. הר"ן [על הרי"ף ד"ה ומדאמרינן] דייק, משמע דמיוה"כ למוצאי יוה"כ מצילין, דאל"כ לאשמעינן רבותא טפי, דמיוה"כ למוצאי יוה"כ אין מצילין. ובגופי הלכות דף ע' ע"ב [כללי הנו"ן אות תכב] דייק על זה, דמרישא מוכח איפכא, דקתני מיוה"כ לשבת, וליתני רבותא טפי, דמיוה"כ למוצאי יוה"כ, אלא וודאי דאסור. ולע"ד אפשר לומר, דברישא אין רבותא בזה יותר מזה, דאי הוי תני למוצאי יוה"כ, ה"א דוקא מוצאי יוה"כ שרי, דקרוב הוא וגם צריך לו על התענית, אבל לשבת אסור, אבל בסיפא, אי מיוה"כ למוצאי יוה"כ אסור, א"כ פשיטא דמשבת למוצאי יוה"כ אסור.

כי מקלע להו ריפתא דעירובא. וכתב רש"י, פעמים שהעירוב בביתם ופעמים בבית אחר. וקשה הא תנן בגיטין [פ"ה משנה ח'] מערבין בבית ישן מפני דרכי

לבעליו לרעתו, וקהלת אמר ויש אשר נתן לו ה' ולא ישליטנו כו', ולכן שאל כאן, במה (זכות) [הן זוכין] כלומר, [בגלל מה] זכות הוא להם ולא לרעה, וגם שולטי' בעושרם. וקאמר בשביל שמכבדי' התורה או בשביל ששומרים השבת, לכן זכו לזה.

ומכל בהמה שדיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת. היינו, כב"ש בפ"ב דביצה [טז, א], דאמר מחד בשבתא לשבתא, ואפילו ב"ה מודה בזה לב"ש. ועיין במחזיק ברכה סימן רמ"ב.

דף קיט, ב. לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהושו קטן וגדול. לכאורא יש לדקדק, דמשמע שהי' מכבדי' הקטנים כגדולי', וא"כ מאי גריעותא הוא זה, ואם פרושו שהי' מבזים הגדולים, היה לו לומר שהשוה בה גדול לקטן*. ונראה וודאי כי הדברי' כמשמען, כי תלמידי חכמים אם לא יתנהגו כשורה, יתנו מכשול לפני המון עם, כי יאמרו ראינו פלוני הת"ח עשה כן, גם אנחנו מותר לנו וכי יבא אחד ויוכיחם ויאמרו, הטוב טוב אתה מפלוני תלמיד חכם העושה כן וזה הי' חטאם, שהיה מחשיבים קטנים לגדולי', והי' עושים כמעשיהם, וכשהי' מוכיחין אותם, הי' אומרי' שפלוני עושה כן, ואם הי' אומרי' להם, למה לא תקחו מוסר מן הגדולי' שאין עושים כן, הי' אומרי' שגם (הם) אלו הם גדולי' כמו שאר הגדולי', וא"כ על שהי' מחשיבים הקטנים לגדולים, עשו כמעשיהם ובאו לידי חטא.

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה. דאלו הוכיחו אע"ג דלא הי' מקבלין, וכדאמרינן לעיל בס"פ במה בהמה [נה, א], דגלוי וידוע לפני הקב"ה שלא היה מקבלין, מ"מ הי' כדאי זכות הצדיקי' שהוכיחו להגן או עכ"פ הי' הצדיקים שהוכיחו נצולין ולא היה חרב לגמרי, אמנם השתא דלא הוכיחו נעשו כרשעים, אע"פ שהי' צדיקי' גמורים, כדרשו חז"ל וממקדשי תחילו, אלו בני אדם שקיימו את התורה מא' ועד תיו.

דף קכ, א. ואומר לאחרים בואו והצילו לכם. הפר"ח [באו"ח] בסימן תל"ד [ד"ה ומ"ש ליבטל] כתב, דאסור להפקיר בשבת. וכן כתבו בשם הריטב"א [כאן ד"ה מהפקירא], דאע"ג דאסור להפקיר בשבת, הכא שאני, דהרי כבר הוא מופקר ועומד שהרי הוא כאבוד. ומה שקשה על זה מסוגיא דערובין דף ל, א. עיין מה שכתבתי שם. ובשער המלך ח"א דף צ"ז [הל' לולב פ"ח ה"ב ד"ה הן אמת] וביצחק ירנן דף ע"ג.

רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים כו'. יש כאן במשנה

אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין. עיין בירושלמי דתענית פ"א [דף ג, ב] דאיתא התם, דאם משמרין שבת אחת נגאלין. ואפשר דס"ל דביאת משיח קודם קיבוץ גליות, וכן משמע בערובין מ"ד, וא"כ בירושלמי קאמר, דבשבת אחת משיח בא, וכאן אמר דבשתי שבתות יהי' קיבוץ גליות. ועיין שם ביפה מראה. ובמכילתא ג"כ איתא שבת אחת, אלא דיליף לה מלימוד, לא מן הך לימוד דירושלמי בגז"ש דהיום.

והא חלקי ממתפללי עם דמדומי חמה. נראה, כי בשחרית ומנחה קאמר, כמו שנראה מן הפסוק שמביא לראיה. ומה שכתב רש"י [ד"ה דמדומי], אחרי הנצה מיד היא אדומה, וערבית סמוך לשקיעתה, הך ערבית הוא מלשון בין הערבים, והיינו עריבת החמה ואז ומן מנחה, אבל אין כוונת רש"י על תפלת ערבית. ועיין בברכות כט, ב, ובמעיל שמואל בהגהותיו, ובמרכבת המשנה מהר"א אלפאנדארי [תפלה פ"ד].

יודע אני בעצמי שאיני כהן. עיין מה שכתבתי בכתובות דף כ"ז ועיין על התוספות, ברית יעקב ע"ח ע"ד [דרוש ל"ז למעלת נשים צדקניות].

תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת. אפשר לומר, תיתי לי שקיימתי כהלכתה שלא אכלו אכילה גסה, כמ"ש האחרוני', דלא שמה אכילה. וכן במצות תפילין אפשר לומר, דהי' מדקדק בכל חומרותיה, הן לענין כתיבת התפילין, הן לענין פרשיותיה ושאר דיניה כי רבים המה, על כולן הי' מדקדק ולהחמיר בכל החומרות.

דף קיט, א עבידנא יומא טבא לרבנן. וכתב רש"י, לתלמידי' ראש ישיבה היה. ובבארות המים כתב ב"ד סימן ח', כוונת רש"י דעבד יומא לרבנן דבני ישיבתו דוקא, אע"ג דאמר לרבנן, מ"מ לאו לכולהי עבד, אלא לבני ישיבתו. וכתב כן בשם מהרש"א בח"א. ואני לא ראיתי כן למהרש"א. וגם אין נראה שהי' במקומו של אביי ראש ישיבה אחר (יותר) [חוץ] מאביי. ואפשר דכוונת רש"י, למה הי' מוטל על אביי לעשות הסעודה, ולכן פירש לפי שהי' הוא ראש ישיבה וכלן תלמידיו, לכן עשה הוא הסעודה. ועיין באמרי שפר פ' מצורע.

לא מזיגנא רישא אבי פדיא. עיין ב"י בח"מ סימן ט"ו [ס"ק ב'], ומה שכתב עליו הב"ח, ומ"ש בספרי הנדפס. ועיין שבועות דף ל, א ד"ה למאי דמוכח כדברי הב"י. ועיין מ"ש שם.

(עשירים) שנכבד במה הן זוכין. רש"י [ד"ה במה] פירש, שזוכין לעושר גדול. ולפ"ז קשה דהרי אנו רואין בזמנינו, כמה עשירים גדולים שאין מכבדין התורה ואין מכבדין את השבת, ואפ"ה זכו לעושר גדול, ולולא דברי רש"י הי' נראה לפרש, כי ידוע כי יש עושר שמור

* נראה שגרסת המחבר, "שהשוה בה קטן לגדול", אולם לגרסתנו "שהשוו קטן וגדול" לא קשה.